

Alexandru FURTUNĂ

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA GENEZA, EVOLUȚIA ȘI ARIA DE RĂSPÂNDIRE A UNOR SATE MĂNĂSTIREȘTI DIN ȚINUTUL IAȘI (II)

Rezumat

Considerații cu privire la geneza, evoluția și aria de răspândire a unor sate mănăstirești din ținutul Iași (II)

În studiul de față, punând la bază documente edite, au fost cercetate anumite aspecte ale problemei cu privire la geneza, evoluția și aria de răspândire a unor sate mănăstirești din ținutul Iași. Astfel, am putut constata că majoritatea localităților mănăstirești sunt de origine domnească sau boierească, mai puțin – răzeșească. Satele mănăstirești erau răspândite pe ambele maluri ale râului Prut, precum și ale afluenților săi de dreapta și stânga. Domeniul mănăstiresc avea, într-o oarecare măsură, caracter compact. Acest lucru era dictat de necesitatea efectuării unei administrări eficiente. Economia satelor mănăstirești, ca de altfel și a altor categorii de sate, se baza pe gospodăria naturală. Astfel, satele mănăstirești erau structurate în modul următor: vatră de sat, țarină, câmp, imaș, fânaș, pădure, iaz, loc de prisacă, prisacă, vad de moară, moară etc. Activitatea de muncă a locuitorilor unui sat mănăstiresc era organizată și vegheată de reprezentantul mănăstirii în administrația locală. Litigiile privind unele probleme legate de încălcarea hotarelor proprietății mănăstirești, precum și de statutul vecinilor mănăstirești, puteau fi rezolvate doar odată cu implicarea domnului Țării Moldovei.

Cuvinte-cheie: mănăstire, domn, sat, boier, răzeș, țaran, moșie, danie.

Резюме

Размышления по поводу генезиса, эволюции и распространения некоторых монастырских сел Ясского цинута (II)

В настоящей статье, на основе опубликованных документов, были исследованы генезис, эволюция и территория распространения монастырских сел Ясского цинута. В результате автор смог констатировать, что большинство монастырских сел имели господарское и боярское происхождение, реже – рэзешское. Монастырские села были распространены по обоим берегам реки Прут, а также по берегам правых и левых притоков этой реки. Монастырские поместья были расположены более или менее компактно. Это было продиктовано необходимостью эффективного управления ими. Экономика монастырских сел, наравне с другими категориями сел, базировалась на натуральном хозяйстве. Это означало, что монастырские села были структурированы следующим образом: село как таковое, пашня, поле, пастбище,

сенокос, лес, озеро, брод для мельницы, мельница, место для пасеки, пасека и др. Трудовая деятельность в монастырских селах была организована и велась под наблюдением представителя монастыря в местных органах власти. Конфликты, которые возникали в случае нарушения границ монастырских земель, а также были связаны с уставом монастырей, решались лишь при вмешательстве молдавского господаря.

Ключевые слова: монастырь, господарь, село, боярин, рэзеш, крестьянин, поместье, дань.

Summary

Considerations regarding the genesis, the evolution and the spreading of some monasteries villages in Iași (II)

In the present study, based on edited papers, some aspects of the genesis problem have been investigated, the evolution and the spreading of some monastic villages in the Iasi region. Thus, we have found that most of the monastery localities are lordly or boyar, less often individual property. The monastic villages were spread on both sides of the Prut River and its tributaries on the right and on the left. Monastic property, had to some extent a compact character. This was dictated by the need for efficient administration. The economy of the monastery villages, as well as other categories of villages, based on the natural household. Thus, the monastery villages were structured in the following way: the hearth of the village, tilled land, the field, grazing ground, the forest, lake, place for apiary, apiary, the mill etc. The work of the inhabitants of a monastery village was organized and watched by the representative of the monastery in the local administration. Disputes over some issues related to the breaking the boundaries of the monastery property, as well as the status of the monastery neighbors, could only be resolved with the involvement of the lord of the Country of Moldova.

Key words: monastery, lord, village, boyar, individual owner, villager, estate, beneficence.

VI. Mănăstirea Golia din Iași

a) Movilenii, în gura Jijioarei („unde cade Jijioara în Jijia cea mare”)

La 22 martie 1620, Maria – jupâneasa răposatului Chiriță postelnicul, adeverește că, fiind venită din Țara Leșească „în al optulea an”, a dat mănăstirii Vătoped de la Sf. Munte satele de moșie ale moșului său Paleologu: (...) satul Movileni cu heleșteu, în ținutul Iași (...). A dat călugărilor și uricele ce le-a avut de moșie și de cumpărătură.

În scurtă vreme, și anume la **12 aprilie 1620**, domnul Gaspar Grațiani, întărește uric mănăstirii Golia din târgul Iași, metoh al mănăstirii Vatoped de la Sf. Munte, stăpânirea peste satele dăruite de Marica, jupâneasa răposatului Chiriță postelnic, fata lui Gheorghie, pârăcâlab de Hotin: (...) jumătate din satul Movileni în gura Jijioarei, cu heleșteu, unde cade Jijioara în Jijia cea mare, țin. Iași, în hotarul Săveștii Pipereștilor, de cumpărătură, și vad de moară, de cumpărătură de la mănăstirea Agapia. **Această jumătate de sat din Movileni și vadul de moară de la Jijia în hotarul Pipereștilor, le-a dat la bolnița făcută la mănăstire pentru „săracii calici”** (subl. n. – A. F.) [5, p. 140, 142].

b) Lazoreni, pe Jijia

La **8 mai 1643**, domnul Vasile Lupu dă și întărește lui Vasile Fugli a cincea parte din satul Lazoreni, la ținutul Iași – „din vatra satului, și din câmp, și din apă și din tot venitul”. Partea respectivă a fost „dată și dăruită lui Vasile Fugli de către Ștefan – „pentru sufletul său și al părinților săi”. Iar Vasile Fugli „i-a dat patruzeci de zloți bătuți și i-a plătit capul, pentru nevoia în care el căzuse” [15, p. 95]. În alt document, de la **20 decembrie 1644**, se specifică că a dat „și un cal și un bou” [15, p. 453].

Și Dima negustor cumpără, în 1646, anumite părți din satul Lazoreni [16, p. 296]. Lazoreni a fost sat răzeșesc.

La **2 mai 1690**, Vasile Cantacuzino, fost paharnic, dăruiește fratelui și cumnatului său Vasile Costache, mare vornic, surorii sale Catrina și fiicei lor Safta, botezată de el, satul Preuțești de pe apa Moldovei, țin. Neamț, pe care îl are de la mătușa sa, doamna Roxanda, fata lui Vasile voievod. Aceasta a vrut să dea satul mănăstirii Golia, iar el a dat, în schimb, acestei mănăstiri satul Lazoreni, țin. Iași, sub stâncă, cu vad de mori în Jijia [3, p. 269, 281].

În așa fel, satul răzeșesc Lazoreni ajunge să fie stăpânit de mănăstirea Golia.

c) Pipăreștii, la gura Bahluiului („unde se varsă în Jijia”)

La **5 aprilie <1631>**, domnul Moise Movilă dă și întărește rugătorilor noștri, călugărilor de la sfânta mănăstire Golăia, ce iaste în mijlocul Iașilor, ce iaste metoh la Sveta Gora ce să numește Vatopedi, pe un sat anume Pipăreștii cu loc de moară, ce iaste la ținutul Iașilor, **cari sat le iaste lor drept danie și miluire di la Chiriță postelnic iar Chiriții postelnic i-au fost danie de la Constantin vodă”** (subl. n. – A. F.) [10, p. 519].

La scurgerea a patru ani, de la emiterea cărții domnești de mai sus, între mănăstirile Agapia și Golia se ivește un conflict de interese. Detaliile privind cauzele și modul de dezlegare a acestor neînțelegeri le găsim într-o carte domnească (de la **8 aprilie 1635**) eliberată de Vasile Lupu. Astfel, domnul spune: „Iată au venit, înaintea noastră și înaintea sfințitului nos-

tru mitropolit, Varlaam, și înaintea tuturor boierilor noștri, mari și mici, rugătorii noștri, egumenul Ghilasi și tot soborul de la sfânta mănăstire numită Agapia, unde este hramul sfântului conducător de tagmă, arhistrateg Mihail, care ni s-au jeluț și s-au pârât de față, înaintea noastră, cu călugării de la mănăstirea lui Golăe, din târgul Iași, pentru un vad de moară și un loc de prisacă, ce este în hotarul satului Piperești, la gura Bahluiului, unde se varsă în râul Dzijia”.

Călugării de la mănăstirea Agapia au prezentat mai multe documente doveditoare. Bazându-se pe respectivele drese de danie și miluire, domnul a hotărât ca „de acum înainte să stăpânească Agapienii dreapta lor danie, acel loc de moartă și această prisacă din hotarul Pipereștilor” [13, p. 121] (vezi și: Mănăstirea Bârnova).

Deci, Pipereștii au fost, rând pe rând, sat domnesc, boieresc și mănăstiresc.

d) Cornul Negru

Moșia Cornul Negru, stăpânită de mănăstirea Golia, se învecina cu o moșie a spătarului Iancul Razu. Vitele („bucatele”) de pe moșia spătarului, nefiind păzite, treceau pe moșia Cornul Negru și făceau stricăciuni. Ca urmare, Mitrofan – egumenul mănăstirii Golia, înaintează o jalbă către domnul Alexandru Mavrocordat Deli-bei. Domnul, la rândul său, poruncește (la **20 mai 1784**): „Cinstit credincioși boierii domnii mele, dum(isale) Manolachi Balș, biv vel ban, i dum(isale) Ioniți Canano, biv vel pah(arnic), ispravnici de ținut Eșii, sănătate (...). Deci, iată scriem dum(nea)v(oastră) să cercetați jaloba egumenu-lui și, fiind precum jăluiești, să chemați fați pe vechilu dumisale spat(ar), și să-i ziciți ca întâi lăcuitorilor să le dă poruncă, să-ș pui păzitori la bucatile lor, apoi, deosăbit, să caute să pui păzitor și la mascu-rii, ce va ave spat(arul) acolo, ca nici despre bucatile lăcuitorilor, nici despre mascu-rii spat(arului), moșia mănăstirii mai mult să nu-s calce. Și să-l odihniți dum(nea)v(oastră) pe numitul egumen cu dreptate, ce va ave, ca să nu-s mai jăluiască” [22, p. 169].

Așadar, litigiile privind proprietatea mănăstirească puteau fi rezolvate doar odată cu implicarea domnului Țării Moldovei. Persoana împuternicită de domn, care urma să cerceteze și să rezolve conflictul apărut, era ispravnicul ținutului Iași. El, la rândul său, apela la serviciile organelor administrației locale („oameni buni și bătrâni” etc.).

e) Rujinții, pe amândouă părțile Ciuhurului

La **30 aprilie 1552**, domnul Ștefan Rareș îl miluiește pe credinciosul boier Cozma Ghenghe pârăcâlab „întru al nostru pământ al Moldovei pentru a lui dreaptă și credincioasă slujbă cu **doă locuri din pustie – un loc pe Ciuhur la Fântâna Paricova, pe la amândoi părțile Ciuhurului, alt loc anume Rujinții, iarăș(i) pe Ciuhur, pe de amândouă părțile Ciuhurului, ca să-ș(i) facă luiș doă sate”** (subl. n. – A. F.) [7, p. 178-179].

La **2 mai 1575**, domnul Petru Șchiopul dă și întărește adevăratului și cinstului boier Golăi, mare logofăt, „în țara noastră, în Moldova, dreapta lui ocină și cumpăratură, din ispisocul de cumpărare ce l-a avut el de la Ion voievod (pentru șase cai buni – A. F.), un loc din pustie pe Ciuhru, între Grumădzeani și între Rujinți, în fața Rusinei, însă pe această parte a Ciuhurului, dinspre ținutul Iașului” [8, p. 127-28].

La **24 septembrie 1576**, „Petru vodă confirmă lui Ion Golea un loc în pustie, pe Ceahor, anume Rujinții, din ținutul Hotinului, cumpărat de la Ion Vodă, care sat a fost luat ca bir de la Cozma Ghiangă pârcaľab, tatăl vornicului Grigorie, care face pretenție la acest sat. Golea îi plătește lui Grigorie 500 galbeni tătarești și acesta cedează” [8, p. 205, 211-212, 215-27].

La **15 ianuarie 1594**, înaintea domnului Aron Vodă și a boierilor săi, au venit mai mulți oameni (sunt nominalizați – A. F.) și „au început judecata cu femeia lui Goliia fost mare logofăt, pentru un loc de pustiu pe Ciuhur” (...). Jălbașii afirmă că locul respectiv „le aparține lor prin moștenire”, dar documente despre aceasta nu au.

Însă femeia credinciosului și cinstului nostru boier, panul Ioan Goliia, fost mare logofăt, ne-a arătat nouă scrisorile sale, unde se spune că soțul ei a cumpărat acest loc de pustiu pe amândouă părțile râului Ciuhur, care mai înainte se numea Rujinți, în ținutul Hotin, de la Ioan voievod.

Iar acum acest sat demult nu mai aparține lui Cozma Ghianghe pârcaľabul, tatăl lui Grigorie Ghianghe vornicul, ci au fost după dreptate moștenirea domnului țării noastre. Iar după aceea, credinciosul și cinstul nostru boier, panul Ioan Goliia, mare logofăt, a răscumpărat acest sat de la Cozma Ghianghe pârcaľabul și Grigorie Ghianghe vornicul, și a plătit cinci sute de zloți tătarești pentru acest loc de pustiu pe Ciuhur, care se numea atunci Rujinți [9, p. 81-82].

Urmează și alte documente privind Rujinții: de la 14 iulie [1601-1606], 9 iulie 1602, 20 iulie 1602, 8 martie 1603 [28, p. 168-169, 180, 183-185, 190-191]. Analiza lor va fi făcută cu altă ocazie. Deocamdată, ne oprim la o mărturie semnată, în <1614 septembrie – octombrie>, de mai mulți boieri. Boierii declară: „Dăm știre cu această carte a noastră precum au venit înaintea noastră <a> tuturor părintele Grigorie, egumănul dela sfânta mănăstire a lui Golăia log<ofă>t și cu tot săborul dela acea sfântă mănăstire, care iaste în târgul Iașului, ce să chiamă dela Vătoped, anume călugării sunt aceștea (...), de nimini nisiliți, nici asupriți, ci de a lor bună voie mărturisescu, precum au vândut ei un sat anume Rujinții în ținutul Iașului pe apa Ciuhurului, pe de ciasta parte de Ciuhurul și cu loc de moară și cu loc de heleșteu într-aceia apă și cu tot hotarul și cu tot venitul ce va fi acolo, care **acel sat le-au fost dat sfintei mănăstiri giupăniasa Anna Golăiasă log<o>fet<easa>** (subl. n. – A. F.).

Și l-au vândut ei dumisale lui Nechifor, ce-au fost log<ofă>t mare, drept 500 de galbeni ungurești”. Satul a fost vândut, după cum spun călugării, din cauza sărăciei [19, p. 175-176].

În scurtă vreme, și anume la **18 ianuarie 1615**, marele logofăt Nechifor Beldiman schimbă satul Rujinți pe Ciuhur, ținutul Iași, cu iazuri și cu mori pe Ciuhur, cu Negoeștii pe Orbic, ținutul Neamț. Satul Negoești, care era mai aproape de curțile lui Nechifor Beldiman, aparținea mănăstirii Sucevița. În așa fel, Rujinții intră în stăpânirea mănăstirii Sucevița, iar Negoeștii trece în proprietatea lui Nechifor Beldiman [19, p. 187-188].

La **30 ianuarie 1615**, egumenul și tot soborul mănăstirii Sucevița, căreia îi aparținea Rujinții, dau știre cu o scrisoare că „sfânta noastră mănăstire a căzut în mare sărăcie, pentru că s-a pierdut toată averea mănăstirii în Țara Leșească, tot argintul și odăjdiile bisericesti, care au fost acolo și a ajuns la mare sărăcie și din alte turburări a ajuns chiar în pustiere.

De aceea, dacă am văzut că avea să se pustiască în zilele noastre și nu avea ajutor de nicăeri, noi am căzut cu lacrimi cu tot soborul nostru, înaintea milostivirii sale, pan Nechifor Beldiman mare logofăt și ne-am rugat de domnia sa ca să-și facă milă cu sfânta mănăstire, să nu o lase să se pustiască nici să piară pomenirea acelor domni ctitori și a mulțimei de creștini, nici noi să avem a umbla, rătăcind din mănăstire în mănăstire.

Între acestea, domnia sa, ca un bun și dreptcredincios creștin, s-a milostivit de noi și de sfânta mănăstire și s-a silit și s-a trudit zi și noapte până ce a scăpat sfânta mănăstire de pagube <și de> pieire” [19, p. 189-190].

La **12 mai 1616**, domnul Alexandru Movilă dă și întărește mănăstirii Sucevița satul Rujinți [20, p. 6]. Localitatea respectivă, în contextul „schimb pentru schimb”, este menționată și într-o carte domnească (de la **5 iulie 1629**), eliberată de domnul Miron Barnovschi [10, p. 128-129].

Așadar, „locul anume Rujinții”, este dăruit (la 30 aprilie 1552) pârcaľabului Cozma Ghenghe (Gheanghea). După 1572, satul este luat „ca bir”, de către Ioan Vodă (de la Cozma Ghenghe). Ulterior, marele logofăt Ion Golăie (Golăi, Golea) cumpără acest sat („pentru șase cai buni”) de la Ioan Vodă. Astfel, între Ion Golăie și Grigore Ghenghe apar neînțelegeri. Până la urmă, Ion Golăie răscumpără Rujinții de la Cozma și Grigore Ghenghe. După 1594, Rujinții sunt dăruiti, de către jupâneasa Ana Golăiasa logofeteasa, mănăstirii Golia. Însă, intrând la mari greutăți și căzând în sărăcie, mănăstirea Golia este nevoită să vândă Rujinții marelui logofăt Nechifor Beldiman. La rândul său, Nechifor Beldiman schimbă satul Rujinți (la 18 ianuarie 1615) cu satul Negoești, care aparținea mănăstirii Sucevița. În așa fel, localitatea Rujinți trece în proprietatea mănăstirii Sucevița.

f) Mătcești, pe Rezina

Anumite părți din satul Mătcești sunt cumpărate de către marele postelnic Chiriță Dumitrachi Paleolog. Părțile cumpărate, pe rând, sunt întărite („să-i fie ocină și cumpărătură”): la 8 octombrie 1610, 5 mai 1611, 15 decembrie 1611 [28, p. 255-256, 268-269, 278-279].

La **28 octombrie 1663** este întocmit un zapis de danie cu privire la satul Mătcești. Vom cita, din zăpisiul respectiv, doar un fragment: „Adecă eu, Dumitrașco Ramandi, cu Alexandru Ramandi, fto-ri postelnic, feciorii lui Constantin Ramandi, ce au fostu vistiarnic, nepotul Chiriții postelnic, scriim și mărturisim cu cestu zapis al nostru, de nimeri nesiliți nici asupriți, ci de a noastră bună voie, am dat și am întărit la sfânta mănăstire, la Golia, ce este hramul la Uspenie, un sat, anume Mitiiștii la Rezeni, ce este la ținutul Iașilor, cari sat l-au fostu dăruit părintili nostru la moartea dumisali. Cari sat au fostu de cumpărătură a unchiului părintelui nostru, a dumisale a Chiriții postelnicului (...).

Deci și noi am dat și am întărit pre urma a părintelui nostru, cari mai sus scrii, pentru căci este și părintele nostru îngropat la svânta mănăstire, la Golia, ca să să ne fii pomană, și a ne pomeni la svântul jertevnic, la pomelnic” [29, p. 97-99].

Și în alte documente, cum este cel de la **12 iulie 1741**, se menționează că Mătcești „este dani mănăstirii (Golia – A. F.) de la Chiriță postelnicul și de la nepoții lui” [32, p. 168-169].

Însă, conform unei cărți domnești (de la **6 martie 1794**), mănăstirea Golia nu stăpânea întreaga moșie Mătcești. Astfel, la data respectivă, domnul Mihail Suțu hotărăște: „...dăm și întărim stăpânire lui Andrei Ciorneiu căpitan („biv vel căpitan ot Botoșani” – A. F.) pe ace a trie parte, ce i s-au venit din moșie Măcești, de piste Prut, aproape de Râzâna, din ținut Iașii, cum și mănăstirii Golăii – pe celalalte două părți, iarăș tot dintr-această moșie [23, p. 168-169].

În 1772-1773, mănăstirea Golia stăpânea în ținutul Iași satele Osoiul (ocolul Braniște), Tomești, Valea Cozmoaiei (ocolul Codru), Holboca (ocolul Copou), Spineni (ocolul Turii) [31, p. 197, 198, 201, 202]; în 1803 – Slobozia Honcești (ocolul Ciuhurul de Jos), Spineni (ocolul Turii), Oprișani (ocolul Braniște), Tomești (ocolul Codru) [6, p. 280, 286, 289, 295].

Așadar, mănăstirea Golia a stăpânit în ținutul Iași jumătate din satul Movileni (danie boierească, de la soția lui Chiriță postelnic), Lazoreni („schimb pentru schimb”), Cornul Negru, Rujinții (danie boierească, de la soția lui Ion Golăie), două părți din Mătcești (danie boierească, de la Chiriță postelnic și nepoții lui), Osoiul, Tomești, Valea Cozmoaiei, Holboca, Spineni, Slobozia Honcești, Oprișani.

VII. Mănăstirea Cetățuia din Iași

a) Șendreni, pe apa Prutului

Gheorghe Dimuță, staroste de neguțatori din târgul Iași, cumpără părți din satul Șendreni (a se vedea documentele de la 5 octombrie 1632 [11, p. 283-284], 8 martie 1639 [14, p. 57-58], 2 octombrie <circa 1643>, <2 octombrie, înainte de 1643>, <înainte de octombrie 12> 1643 [15, p. 183-184], 15 septembrie 1645 [16, p. 162-163].

Anumite părți din Șendreni se pare că au fost dăruite și mănăstirii Cetățuia. Căci, într-un perilipsis <de la sfârșitul secolului al XVIII-lea> se specifică că rezumatele unor documente menționate mai sus au fost făcute „de pe scrisorile ce au arătat vechil(ul) egumen(ului) Cetățuiei pe moșia Șendreni, de pe Prut, ținutul Iași”.

În același timp, la **15 ianuarie 1666**, domnul Gheorghe Duca întărește mănăstirii Hlincea (metoh al Cetățuiei – A. F.) stăpânirea asupra cumpărăturilor dăruite de Gheorghe Dimuță, în Șendreni, pe Prut, ținutul Iași, după ispisoc de întăritură de la Vasile vv. [2, p. 283].

b) Dăienii, pe apa Prutului

Seliștea Dăienii, conform unei scrisori de danie (de la **6 octombrie 1640**), este dăruită Andocăi, „ca să-fie lui de acole înaint(e) driaptă ocină și moșie”. Respectiva scrisoare este urmată, la **8 decembrie 1640**, de un „ispisocu domnescu, de la Vasili voievoda, scris pe sârbie, datu Andocăi, de întărire și de stăpânire săliște Dăenii, ci iest(e) pe apa Prutului, în ținutul Iașului, fiindu-i danie de la Toderașco vel vor(nic) i de la Iurgachi vel vist(iernic) și de la Toma vel stolnic” [14, p. 456, 479]. La **15 octombrie 1643**, conform unui ispisoc, vornicul de gloată Vasile Roșca și vornicul Tăbârță „au hotărât satul Dăieni și au pus semne, arătând toate semnele pe rând, și cum că l-au întărit (pe Andoca – A. F.) cu stăpânirea acestui sat și precum că i-au mai dat și un vad de moară” [15, p. 186].

La **29 martie 1644**, domnul Vasile Lupu miluiește „adevărata și credincioasa slugă a noastră Andoca” cu „o seliște anume Ursești, pe râul Prut, în ținutul Iași, care seliște a fost <a noastră dreaptă domnească>, ascultătoare de ocolul Țuțorei (...). Și la aceasta, de asemenea... o seliște Deiani, iarăș la râul Prut, în ținutul Iași, aproape de Ursești, care seliște îi este dreaptă danie și dăruire” [15, p. 244-245].

Însă, în scurtă vreme, Andoca prinde a-și înstrăina proprietățile. Astfel, la **31 octombrie 1648**, Andoca vinde lui Eustratie, al treilea vistiier, partea sa din satul Dăieni, cu vad de moară în Prut, cu fănete, cu bălți de pește și cu 30 vecini, cu 90 taleri de argint. În **1648-1649 <nov.-ian.> 28**, Toderașco mare logofăt, Gavril hatman, pârçalab al Sucevei, Toma mare vornic de Țara de Sus, Gheorghe Ștefan, mare spătar și alți boieri ai sfatului domnesc întâ-

resc lui State, al doilea vistier, satul Dăieni, cu seliștea Ursăști, pe Prut, ținutul Iași, cu vad de moară și fânețe, cu bălți de pește și 30 vecini, cumpărate de la Andoca zlătariul. La **22 februarie 1649**, domnul Vasile Lupu îi întărește lui State proprietățile cumpărate de la Andoca zlătarul [1, p. 400-401].

În cele din urmă, și anume la **9 august 1671**, Statie, fost clucer, și soția sa, Cristina, dăruiesc mănăstirii Cetățuia seliștea Dăieni, care, unită cu satul Moreni, a fost ascultătoare de morile Iașului. Statie spune: „...am dat danie ș-am dăruit a noastră dreaptă ocină și cumpăratur(ă), seliștea Daienii, pe Prut, în ținutul Iașilor, ce acea seliște au fostu în vreme de demult tot un hotar cu Morenii, sat domnesc, ascultând de morile g(o)s(po)d de Iași, ș-au scos Simion vod(ă) această bucată de loc Dăienii din hotarul Morenilor ș-au dat-o danie Chiriții lui Dumitrache post(elnic), precum sunt și drese de danie de la Simion vodă și de întăritură de la nepotu său, Costantin vodă (...). Acmu l-am dat și eu danii sfintei m(ă)n(ă)stiri Cetățuia, **zidire mării sale domnului nostru Duca voievoda**, unde este hramul Sfinților verhovnici Apostoli Petru și Pavel, pentru sufletul nostru și al părinților noștri ca să ne scrie la dumnezeiescul pomelnic, și acesta loc, Dăienii, ca să-l amestece iar cu hotarul Morenii, precum au fostu și dintăiu, numai cât ține seliște satului și giumătate dintr-o baltă de pește ce să cheamă Bolota.

Și dacă am mersu acolo au strânsu mulți oameni buni de pin pregiur megieși și cu noi depreună cu toții au purces ș-au scos stâlpii ș-au stricat semnele printre Moreni și printre Dăieni ș-am mestecat Dăienii într-un loc cu Morenii cum au fost dintăiu” [24, p. 336-337].

Însă, pe lângă dania făcută mănăstirii Cetățuia, Statie, fost vistiernic, și soția lui, Cărstina, dăruiesc (la **29 ianuarie 1679**) mănăstirii Biserici satele Ursăști și Dăieni, pe Prut, ținutul Iași, cu bălți de pește, cu fânaș, cu vii în Piciortanul din deal și Piciortanul din groapă, 40 de oi, 40 de stupi, 10 vaci și 5 bivoli, pentru pomenire [3, p. 94].

c) Morenii, pe Prut

La **4 februarie 1663**, domnul Eustratie Dabija dăruiește vistiernicului Duca satul Moreni. La **23 august 1670**, satul este dăruit, de către domnul Gheorghe Duca, mănăstirii Cetățuia. La **10 decembrie 1674**, domnul Dumitrașcu Cantacuzino întărește Morenii mănăstirii Cetățuia. Și în anii următori, mănăstirea Cetățuia are în stăpânire satul respectiv. Astfel, la **20 ianuarie 1761**, domnul Ioan Teodor Callimachi hotărăște ca mănăstirea Cetățuia să stăpânească moșia Moreni din ținutul Iași, cu tot venitul [27, p. 12, 15, 17, 28].

d) Gârlicenii

<În martie 9> 1680, Maria, fata lui Gavreil, nepoata popii Iepure și Axinia, fata Dilcăi, nepoata Mancii din Gârliceni, dăruiesc mănăstirii Cetățuia

a treia parte din satul Gârliceni, partea din mijloc, pentru pomenire. În aceeași zi, marii boieri adevăresc dania în cauză. Ca urmare, domnul Gheorghe Duca întărește mănăstirii Cetățuia stăpânirea respectivei părți de sat, din vatra satului, câmp, țarină, fânaș, gârlă cu pește și pădure [3, p. 121].

e) Rusenii

La **17 iulie 1671**, Leontie, egumenul, împreună cu toți călugării mănăstirii Cetățuia, se învoiesc ca Petrișor, vătaful de aprozi de târg, ca să-și ție acesta cele 14 pământuri pe care i le-a dăruit domnul <Duca vv.> și să nu i le mai schimbe, căci acestea se află în mijlocul moșiei Ruseni, din Iași, dăruită mănăstirii de către domn [2, p. 440]. În scurt timp, și anume la **6 august 1671**, domnul Gheorghe Duca întărește semnele hotarnice ale moșiei Ruseni și Holboaca, țin. Iași. Odată stabilite, hotarele erau protejate. Astfel, la **6 iunie 1752**, domnul Constantin Racoviță eliberează o carte prin care interzice negustorilor a coși pe moșia Ruseni a mănăstirii Cetățuia. O carte, cu un conținut similar, a fost emisă (la **9 iunie 1757**) și de către domnul Scarlat Ghica [27, p. 16, 26, 27].

f) Belceștii (Bolceștii)

La **6 iunie 1673**, egumenului de la mănăstirea Cetățuia îi este vândut un bătrân, din satul Belcești de lângă Frasini, din vatra satului, câmp, țarină și apă, cu loc de heleșteu. În aceeași zi, Vasile Gogea din Belcești, țin. Iași, dăruiește mănăstirii Cetățuia partea sa de moșie din acest sat, jumătate din bătrânul pe care îl stăpânește împreună cu verii săi, Grirore și Andreica, din vatra satului, câmp, țarină, fânaș și apă cu loc de heleșteu, pentru pomenire [2, p. 475].

g) Iuganii

Conform unui zapis, de la **5 decembrie 1681**, Toader Budacul vinde mănăstirii Cetățuia moșia Iugani, țin. Iași. Granițele satelor Iugani și Românești sunt hotărâte la **20 decembrie 1737**, iar a moșiei Iugani – la **25 iunie 1805** [27, p. 18, 24, 44].

h) Andrieșenii

Satul răzeșesc Andrieșeni este vândut, rând pe rând, bucată cu bucată, marelui clucer Miron Ciogolea (a se vedea zapisele de vânzare-cumpărare de la 14 ianuarie, 25 februarie, 16 decembrie, 20 decembrie 1657) și marelui postelnic Duca (a se vedea zapisele de la 9 iunie 1662, 26 iunie 1662 – părțile răposatului Miron Ciogolea, 9 iulie 1662) [27, p. 9, 10, 12]. În **1681** (luna și ziua nu sunt indicate – A. F.), domnul Gheorghe Duca dăruiește mănăstirii Cetățuia, ctitoria sa, satele: **Andrieșeni, țin. Iași**, cu heleșteie și cu mori, **Moreni, Tulucești și Stoicani**, cu mori în apa Covurlui și Prut, care sunt și scutite [3, p. 159]. La **22 iunie 1701**, domnul Constantin Duca întărește mănăstirii Cetățuia stăpânirea peste satele: **Andrieșeni, țin. Iași**, cu heleșteie și mori; **Moreni**, pe apa Prutului, din același ținut (vezi și mai sus – A. F.), cu bălți de pește, cu braniște până la Jijia și cu țarină în cealaltă parte a Prutului; **Tulucești, țin. Covurlui**, și **Stoi-**

cani, cu mori în apa Covurluiului și a Prutului, care au fost dăruite de Duca vv., iar acesta le cumpărase încă din vremea când era boier [4, p. 12].

i) Zahoreni, pe Prut

La **25 mai 1617**, înaintea domnului Radu Mihnea și a boierilor săi au venit „Simina, cneaghina lui Jora ceașnic, și sora ei Anița, fiicele lui Alexa postelnic, de a lor bună voie, de nimeni silite, nici asuprite și au împărțit între ele dreptele lor ocini și vii”. În partea Aniții au „căzut” mai multe proprietăți, inclusiv satul Zahoreni, pe Prut [20, p. 168-169, 170-171].

La **22 martie 1622**, domnul Ștefan Tomșa II reconfirmă drepturile Aniții asupra mai multor proprietăți, inclusiv satul Zahoreni [21, p. 109].

În anii următori, postelnicul Duca cumpără părți din satul Zahoreni (a se vedea zapisele de la 21 iunie 1663, 3 iulie 1663, 26 ianuarie 1670). În așa fel, postelnicul Duca pune stăpânire pe satul Zahoreni. Însă, la **22 iulie 1672**, domnul Gheorghe Duca dăruiește satul Zahoreni postelnicului Hadâmbul. Bănuim că, la rândul său, Hadâmbul a dăruit satul respectiv mănăstirii Cetățuia. Căci, mai târziu (la **15 iulie 1762**), domnul Grigore Callimachi hotărăște ca mănăstirea Cetățuia să stăpânească și să dijmuiască moșiile Zahoreni, Logofeteni, Dușmani, satele Glodeni, Ciuciuli, Hâjdieni, Sturzeni și Seliște din țin. Iași [27, p. 13, 15, 16, 29].

î) Dușmanii, pe Dubovăț

La **1 februarie 1508**, domnul Bogdan III dă și întărește „adevăratale slugi” Dușman „în țara noastră, în Moldova, un loc de pustie, pe această parte a Dubovățului, la Fântâna Puturoasă, ca să-și întemeieze un sat (...). Iar hotarul acestui loc din pustie să fie cât poate folosi în destul un sat de douăzeci de case” [17, p. 68].

Următorul document, cunoscut de noi, este o carte domnească (de la **15 septembrie 1633**), eliberată de domnul Moise Movilă. Astfel, domnul poruncește: „Iată domnia mea m-am milostivit și am dat și am miluit pe boierul nostru credincios, Pătrașco Ciogolea logofăt al treilea, și pe fratele lui, Miron Ciogolea, cu trei sate, anume Dușmanul Mare și Dușmanul Mic și Logofeteni (detalii: vezi mai jos – A. F.) și niște părți de ocină din satul Pătrușenii, care sunt în ținutul Iași, pentru slujba lor dreaptă și credincioasă, care acele ocine au fost de moștenire ale vărului primar al domniei mele, răposatul Isac Balica hatman” [11, p. 496-497].

La **12 martie 1634**, același domn reconfirmă dreptul de stăpânire, de către frații Ciogolea, a proprietăților obținute, plus satul Glingenii [12, p. 85-87]. Ulterior, o parte din proprietățile Ciogoleștilor sunt cumpărate de domnul Gheorghe Duca. Anumite informații, în această privință, pot fi găsite într-o scrisoare (de la **5 mai 1666**) a vel ceașnicului Miron Costin. Vom cita doar un fragment: „Pentru sat anumi Dușmanul în țin. Eșilor și satul Logofeteni iar în

țin. Eșilor, fiind aceste sate cumpărată mării sale [Duca vodă] dela ruda Ciugolii și pre sama lor au fost căzute despre rudănie noastră Movileștilor și despre unchiul nostru Balica hatmanul” [26, p. 64].

Și, în cele din urmă, domnul Gheorghe Duca dăruiește satele respective mănăstirii Cetățuia. Unele detalii cu privire la dania în cauză se conțin într-o carte domnească eliberată (la **28 februarie 1673**) de Ștefan Petriceicu. Domnul spune: „Adecă Domniea mea m-am milostivit și am dat și am întărit sfintei mănăstiri Cetățuiei, unde este hramul sfintei Troiți și a sfinților vărhovnici apostoli Petru și Pavel ce este zidită și făcută de Duca vvod și este închinată la sfântul Erusalim, undi este mormântul Domnului nostru și mântuitoriului I(isu)s cu aceste sate anumi **Sturzenii** (subl. n. – A. F.) (detalii: vezi mai jos – A. F.) și Dușmanii și Logofetenii ce sunt în țin. Iașilor, cari sate sunt date de ctitorul lor Duca vvod sfintei mănăstiri Cetățuiei” [26, doc. nr. 57].

j) Sturzenii

La **20 aprilie 1665**, domnul Eustratie Dabija dă și întărește „boiarinului nostru credincios Duca marele visternic, pre acesta sat Sturzăanii în țin. Iașilor peste Prut (cumpărat de la Ghica, medelnicerul cel mare – A. F.), sat întreg din tot locul cu tot venitul și cu tot hotarul prin pregiur” [26, p. 63-64]. Ulterior, domnul Gheorghe Duca dăruiește Sturzenii mănăstirii Cetățuia (vezi mai sus).

k) Logofetenii

Satul Logofeteni a fost dăruit, de către domnul Gheorghe Duca, mănăstirii Cetățuia (vezi mai sus). Pe parcursul anilor, nu puține au fost cazurile când vecinii au încălcat hotarele moșiei Logofeteni. Astfel, la **20 mai 1761**, mitropolitul Moldovei Gavriil dă o carte de blestem asupra lui Ioniță Vișan și a rudelor sale, care au împresurat hotarul moșiei Logofeteni. Iar la **29 aprilie 1762**, domnul Grigore Callimachi poruncește isprăvniceii Iași și boierilor hotarnici ca să cerceteze moșia Logofeteni a mănăstirii Cetățuia de împresurarea din partea moșiei Năvârnețului a medelnicerului Arghirie. Ca urmare a cercetării, care a durat doi ani și mai bine, la **8 august 1764** este făcută o mărturie hotarnică privind moșia Logofeteni. În pofida acestui fapt, neînțelegerile între proprietarul moșiei Logofeteni și vecini continuă și în anii următori (a se vedea cărțile de judecată de la 20 mai 1765 și 16 iunie 1776) [27, p. 28, 29, 30, 33].

l) Hâjdienii, pe Dubovăț

În **septembrie** (ziua nu este indicată) **1610**, în fața domnului și a sfatului domnesc s-au prezentat urmașii lui Dinga (sunt nominalizați), care „au spus că privilegiile și diresele ce au avut pentru dreapta lor ocină și dedină, satul Hâjdieni pe Dubovăț și cu loc de iazuri și de moară pe Dubovăț, acele direse le-au pierdut din cauza oștilor lui Mihai voievod, când a fost Baba Novac cu tabăra cu haiducii la Vasileuți pe Prut”. Ca urmare, analizând plângerea respectivă,

domnul întărește jeluitorilor „acel sat Hâjdieni” [18, p. 318]. În scurtă vreme, și anume la **29 noiembrie 1610**, acești jeluitori își vând părțile din sat marelui postelnic Dumitrachi Chiriță Paleolog [18, p. 331-332]. La **8 octombrie 1611**, domnul Constantin Movilă întărește lui Dumitrachi Chiriță stăpânirea pe a șasea parte din Hâjdieni [27, p. 5].

Însă, odată cu trecerea anilor, strănepoții lui Dinga se pârăsc (la **15 aprilie 1644**), după cum spune domnul Vasile Lupu, „de față înaintea noastră cu credinciosul nostru boier, panul Toma mare stolnic, pentru a treia parte de ocină din satul Hâjdeiani, ce este pe Dubovăț, în ținutul Iași, zicând acei oameni mai sus scriși că le este dreaptă ocină și dedină. <Iar> Chiriță Dumitrachie postelnic, după obiceiul celor puternici, <le-a împresurat-o> și nu are nici o treabă. Iar credinciosul nostru boier, panul Toma (Cantacuzino – A. F.) mare stolnic, el a spus astfel înaintea noastră, că acea a treia parte de ocină din satul Hâjdeiani este dreaptă cumpărătura a unchiului lui, Chiriță Dumitrachi postelnic, de la Vasilie, fiul lui Griga, nepotul lui Dinga, și a arătat înaintea noastră și dres de cumpărătura de la Constantin Moghila voievod”. Drept urmare, analizând situația creată, domnul îi dă dreptate marelui stolnic Toma [15, p. 270-272].

La **30 iunie 1668**, conform unui zapis de împărțală, urmașii lui Toma Cantacuzino, vel vornic, își împart averea lui. Lui Ștefan Cantacuzino, paharnic, îi revin 15 sate întregi, inclusiv Hâjdienii; 8 părți de sate și 10 fâlci de vie [25, p. 75]. Posibil că anume Ștefan Cantacuzino a dăruit satul Hâjdieni mănăstirii Cetățuia. Dar, cu regret, nu cunoaștem data exactă. Cunoaștem doar că, la **12 iulie 1757**, domnul Scarlat Ghica poruncește boierilor hotarnici ca să cerceteze și să hotărască moșiile: satul Hâjdieni, Rogojenii, a treia parte din sat. Cucuieți, proprietatea mănăstirii Cetățuia, împresurate de megieși. Din perioada respectivă, este vorba de **2 septembrie 1758**, s-a mai păstrat o mărturie hotarnică a lui Ion Meleghi, vornic de poartă, privind hotarele moșilor Hâjdienii, Pașcani și altele pe Ciuhur, ale mănăstirii Cetățuia [27, p. 27, 28].

Mănăstirea Cetățuia, conform unei cărți domnești (de la **5 iulie 1673**), a stăpânit în ținutul Hotin satul Parcovo, iar în ținutul Iași satele: Frasin, Dângenii, Sturzeni, Dușmani și Logofeteni [30, p. 92-93].

În 1772-1773, mănăstirea avea în ținutul Iași satele: Cajba, Dângenii (ocolul Ciuhurului); Moreni (ocolul Braniște); Valea Cetățuiei, Nebuna (ocolul Codru); Ruseni (ocolul Copou) [31, p. 194, 195, 197, 198, 201]; în 1803 – Dângenii, Fântâna Albă (ocolul Ciuhurul de Sus); Chetrișu, Dușmani (ocolul Ciuhurul de Jos); Tabăra (ocolul Turii); Moreni (ocolul Braniște); Holboca, Ruseni (ocolul Copou) [6, p. 279, 280, 282, 286, 289, 294]; în 1812 – „1. Danul bez lăcuiitori, 2. Hâjdenii bez lăcuiitori, 3. Andreeșanii, 4. Tabăra, 5. Petrișul, 6. Dușmanii, 7. Dângenii, 8. Holboca, pol

la podu Migherului, 9. Cetățue, pe care iaste m-rea, 10. Moreni, iaste oprită pentru trebuința m-rii”. Mănăstirea Cetățuia mai stăpânea, câte un sat, în ținuturile: Hotin, Neamț, Covurlui și Fâlcu [33, p. 311].

Așadar, pe parcursul anilor, mănăstirea Cetățuia a avut în ținutul Iași: părți din satul Șendreni, seliștea Dăieni (danie boierească, de la vistiernicul Statie), a treia parte din satul Gârliceni (danie răzeșească), un bătrân din satul Belcești (din cumpărătură) și jumătate dintr-un bătrân (danie „pentru pomenire”), Zahoreni (danie boierească, de la postelnicul Hadâmbul), Hâjdieni (danie boierească, de la Ștefan Cantacuzino), Moreni, Ruseni, Andrieșeni, Dușmani, Sturzeni, Logofeteni (daniile domnești, de la Gheorghe Duca), Glodeni, Ciuciulea, Seliște, Frasin, Dângenii, Cajba, Valea Cetățuiei, Nebuna, Fântâna Albă, Chetrișu, Tabăra, Holboca, Danul, Cetățuie, Cucuieți (a treia parte).

Concluzii

1. Majoritatea proprietăților mănăstirești (sate, părți de sate, prisăci, mori etc.) sunt de origine domnească sau boierească, mai rar – răzeșească. Dania domnească se făcea cu inima curată și luminată, din tot sufletul și cugetul, cu ajutorul lui Dumnezeu și blagoslovenia arhierilor Țării Moldovei. În schimb, sfinții călugări trebuiau să se roage neîncetat și să-i înscrie pe domn și rudele sale în pomelnicul cel mare și cel mic (așa se proceda și în cazul daniei boierești). Cei care erau ispitiți să încalce voința donatorului (domn, boier etc.), urmau să fie supuși unui aspru blestem.

Și în alte cazuri, cum ar fi dăruirea averii, prin testament („cu limbă de moarte”) unei mănăstiri, dania era făcută pentru pomenirea sufletului și iertarea păcatelor.

2. Unele bunuri imobiliare mănăstirești erau obținute ca urmare a schimbului de moșii sau a unor părți de moșii, efectuat de mănăstire și diverși proprietari laici („schimb pentru schimb”). Tranzacția privind schimbul respectiv se făcea înaintea domnului Țării Moldovei și tuturor boierilor mari și mici. De față trebuiau să fie și părțile contractante. Odată ce părțile contractante găseau limbaj comun, respectându-și obligațiile luate, domnul elibera o carte domnească prin care oficializa schimbul de moșii sau al unor părți de moșii.

3. Satele mănăstirești erau răspândite, în cea mai mare parte, pe ambele maluri ale râului Prut și afluenților săi de dreapta și de stânga. Domeniul mănăstiresc avea, într-o oarecare măsură, caracter compact. Acest lucru era dictat de necesitatea efectuării unei administrări eficiente.

4. Economia satelor mănăstirești, ca de altfel și a altor categorii de sate, ce baza pe gospodăria naturală. Astfel, satele mănăstirești erau structurate în modul următor: vatră de sat, țarină, câmp, imaș, fânaș,

pădure, heleșteu, iaz, loc de prisacă, prisacă, vad de moară, moară etc.

Activitatea de muncă a locuitorilor unui sat mănăstiresc era organizată și vegheată de reprezentantul mănăstirii în administrația locală.

5. Litigiile privind unele probleme legate de încălcarea hotarelor proprietății mănăstirești, precum și de statutul vecinilor mănăstirești, puteau fi rezolvate doar odată cu implicarea domnului Țării Moldovei. Persoana împuternicită de domn, care urma să cerceteze și să rezolve neînțelegerile ivite, era ispravnicul ținutului Iași. El, la rândul său, apela la serviciile organelor administrației locale („oameni buni și bătrâni”) și ale reprezentantului mănăstirii în localitatea respectivă. Ultimul cuvânt aparținea domnului.

Referințe bibliografice

1. Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului (CDM). Vol. II (1621–1652). București, 1959, 567 p.
2. CDM din AICS. Vol. III (1653–1675). București, 1968, 692 p.
3. CDM din Direcția Arhivelor Centrale. Vol. IV (1676–1700). București, 1970, 647 p.
4. CDM din DAC. Vol. V (1701–1720). București, 1974, 653 p.
5. CDM din DAC. Supliment I (1403–1700). București, 1975, 492 p.
6. Condiția visteriei Moldovei din anul 1803. Editor: C. Istrati. Iași, 2010, 420 p.
7. Documenta Romaniae Historica (DRH). A. Moldova. Vol. VI (1546–1570). Volum întocmit de I. Caproșu. București, 2008, 1043 p.
8. DRH. A. Moldova. Vol. VII (1571–1584). Volum întocmit de I. Caproșu. București, 2012, 1037 p.
9. DRH. A. Moldova. Vol. IX (1593–1598). Volum întocmit de P. Zahariuc, M. Chelcu, S. Vacaru, C. Chelcu, S. Grigoruță. București, 2014, 663 p.
10. DRH. A. Moldova. Vol. XX (1629–1631). Volum întocmit de I. Caproșu, C. Burac. București, 2011, 1187 p.
11. DRH. A. Moldova. Vol. XXI (1632–1633). Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi. București, 1971, 786 p.
12. DRH. A. Moldova. Vol. XXII (1634). Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi. București, 1974.
13. DRH. A. Moldova. Vol. XXIII (1635–1636). Volum întocmit de L. Șimanschi, N. Ciocan, I. Ignat. București, 1996, 907 p.
14. DRH. A. Moldova. Vol. XXV (1639–1640). Volum întocmit de N. Ciocan, D. Agache, G. Ignat și M. Chelcu. București, 2003, 708 p.
15. DRH. A. Moldova. Vol. XXVII (1643–1644). Volum întocmit de P. Zahariuc, C. Chelcu, M. Chelcu, S. Văcaru, N. Ciocan, D. Ciurea. București, 2005, 727 p.
16. DRH. A. Moldova. Vol. XXVIII (1645–1646). Volum întocmit de P. Zahariuc, C. Chelcu, M. Chelcu, S. Văcaru, N. Ciocan, D. Ciurea. București, 2006, 946 p.
17. Documente privind istoria României (DIR). A. Moldova. Veacul XVI. Vol. I (1501–1550). București, 1952, 696 p.
18. DIR. A. Moldova. Veacul XVII. Vol. II (1606–1610). București, 1953, 547 p.
19. DIR. A. Moldova. Veacul XVII. Vol. III (1611–1615). București, 1954, 362 p.
20. DIR. A. Moldova. Veacul XVII. Vol. IV (1616–1620). București, 1956, 612 p.
21. DIR. A. Moldova. Veacul XVII. Vol. V (1621–1625). București, 1957, 472 p.
22. Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al XVIII-lea (1775–1786) (Cărți domnești și zapise). Colecția Moldova în epoca feudalismului. Vol. X. Volum realizat de: L. Svetlicinai, D. Dragnev, E. Bociarov. Coord. D. Dragnev, membru corespondent al AȘM. Chișinău, 2005, 314 p.
23. Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al XVIII-lea (1787–1800) (Cărți domnești și zapise). Colecția MEF. Vol. XI. Volum realizat de: L. Svetlicinai, D. Dragnev, E. Bociarov. Coord. D. Dragnev, V. Constantinov. Chișinău, 2008, 512 p.
24. Documente privitoare la istoria orașului Iași. Vol. II. Acte interne (1661–1690) editate de I. Caproșu. Iași, 2000, 776 p.
25. Ghibănescu Gh. Ispisoace și zapise (Documente slavo-române). Vol. III. Partea II (1663–1675). Iași, 1912.
26. Mihail P. Documente și zapise moldovenești de la Constantinopol (1607–1806). Iași, 1948, 118 p.
27. Mihailovici P. Registele actelor moldovenești din arhiva de la Constantinopol a Sfântului Mormânt. Chișinău, 1934, 55 p.
28. Moldova în epoca feudalismului (MEF). Vol. I. Documente slavo-moldovenești (veacul XV – întâiul pătrar al veacului XVII). Alc.: P. Dmitriev, D. Dragnev, E. Rusev, P. Sovietov. Chișinău, 1961, 453 p.
29. Moldova în epoca feudalismului. vol. I. Documente slavo-moldovenești (veacul XV – întâiul pătrar al veacului XVII). Alcătuitori: D. Dragnev, N. Nichitici, L. Svetlicinaia, P. Sovietov. Chișinău, 1987, 327 p.
30. MEF. Vol. VI. Cărți domnești și zapise slavo-moldovenești și moldovenești 1661–1670. Alcătuitori: A. Nichitici, D. Dragnev, L. Svetlicinaia, P. Sovietov. Chișinău, 1992, 231 p.
31. MEF. Vol. VII. Partea I. Recensămintele populației Moldovei din anii 1772–1773 și 1774. Alcătuirea, cuvântul introductiv și comentariile de P. G. Dmitriev. Chișinău, 1975, 606 p.
32. MEF. Vol. VIII. Documente moldovenești din secolul al XVIII-lea (1711–1750). Cărți domnești și zapise. Coord.: membru corespondent al AȘM D. Dragnev. Volum întocmit de: L. Svetlicinai, D. Dragnev și E. Bociarov. Chișinău, 1998, 256 p.
33. Tomescu C. N. Tablou de 40 mănăstiri și schituri din Moldova și cu arătarea moșiilor ce aveau ele în 1812. In: Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău. Vol. XXIII. Chișinău, 1933.

Alexandru Furtună (Chişinău, Republica Moldova). Doctor în istorie, conferenţiar, Institutul de Istorie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei.

Александр Фуртунэ (Кишинев, Республика Молдова). Доктор истории, конференциар, Институт истории Академии наук Молдовы.

Alexandr Furtuna (Chisinau, Republic of Moldova). PhD of History, Research Associate Professor, Institute of History of the Academy of Sciences of Moldova.

E-mail: alexandrufurtuna32@yahoo.com